

Suomi- kuvan pioneerit

Suomalaisen dokumenttielokuvan ja valokuvan esitaistelijat Heikki Aho ja Björn Soldan rakensivat Suomi-brändiä ennen kuin sana brändi oli edes keksitty.

nsinööri **Heikki Aho** (1895–1961) ja valokuvaaja **Björn Soldan** (1902–1953) osasivat lujasti kytkeä itsensä itsenäistyneeseen ja nousevaan Suomeen. He jättivät jälkeensä noin 400 dokumenttielokuvaa ja 20 000 valokuvaa. Ahon ja Soldanin isä oli kirjailija **Juhani Aho** (1861–1921). Veljesten valokuvista Ateneumiin toukokuussa koottava *Suomi kutsuu -näyttely* korostaa myös isä-Ahon syntymän 150-vuotisjuhlaa. Aho-Soldanien ainutlaatuinen sukuperintö kestää aikaa.

Filmaustoimisto Aho & Soldan aloitti jo 1924 lyhyillä kulttuurifilmeillä. Veljekset tekivät myös aivan uudenlaisia luontofilmejä. Jo ensimmäinen pitkä dokumentti, monilla objektiivilla filmattu *Villilintujen parissa*, näytti, mihin suuntaan maailmassa ollaan menossa. Veljekset olivat nähneet kansainvälisiä onnistumisia, uutta eurooppalaista elokuvaa ja Neuvostoliiton synnyttämää propagandakerrontaa. He osasivat siirtää näkemänsä suomalaisen ympäristöön.

1930-luvun alkaessa veljesten yhtiö tarttui pitkiin dokumentteihin. Kahden vuoden uurastus ja silmitön matkustus tuon ajan huterilla liikenneyhteyksillä huipentui kolmeen elokuvaan. Ensi iltansa saivat *Suomen puu- ja paperiteollisuus*, *Suomen maatalous* ja *Raudanjalostusta Suomessa*. Metsä- >>

Taivas auki Eurooppaan. Aeron Junkers Ju 52 saa polttoainetta (1930-luku).

Juhani Ahon 150-vuotis-juhlallisuuksia

Elokuva. Peter von Baghin Suuri Linja kertoo kolmen sukupolven eli Juhani Ahon, Venny Soldan-Brofeldtin, Heikki Ahon, Björn Soldanin ja Claire Ahon taiteellisesta elämästä.

Postimerkkipari. Itella julkaisee kahden merkin pienoisarkin Juhani Ahosta 5. syyskuuta. Suunnittelijat Teemu Ollikainen ja Timo Berry.

Juhlaraha. Kymmenen euron hopeinen juhlaraha, jonka suunnittelusta järjestetään kutukilpailu. Suomen Rahapaja julkaisee rahan syyskuussa.

Syntymäpäiväjuhla. Syyskuun 11. päivänä Järvenpää-talossa.

Näyttely. Juhani Aho lehtimiehenä -näyttely Helsingissä Päivälehdessä museossa 3.–29. lokakuuta.

Poika ja Isä. Heikki Aho pelaa shakkia kirjailija Juhani Ahon kanssa (1910-luku).

Elävän kuvan ihme. Björn Soldan ikuistaa Suomea. (1930-luku).

Brofeldtit, Ahot ja Soldanit

Juhani Aho 1861–1921
Syntyjään Johannes Brofeldt. Kirjailija ja lehtimies. Modernin suomalaisen kirjakielen kehittäjä.

Venny Soldan-Brofeldt 1863–1945
Juhani Ahon puoliso. Taidemaalari.

Heikki Aho 1895–1961
Juhani Ahon ja Venny Soldan-Brofeldtin poika. Aho & Soldan -yhtiön toinen perustaja ja valokuvauksen ja elokuvan suomalainen uranuurtaja.

Claire Aho 1925–
Heikki Ahon tytär. Suomalaisen värivalokuvauksen pioneeri ja ensimmäisiä naisvalokuvaajia Suomessa.

Jussi Brofeldt 1960–
Clairin Ahon poika. Suunnitteilla olevan Aho & Soldan -instituutin perustaja ja juhlahankkeiden käynnistäjä.

Tilly Soldan 1873–1931
Venny Soldanin sisar

Antti Aho 1900–1960
Juhani Ahon ja Venny Soldan-Brofeldtin poika. Kirjailija ja suomentaja. WSOY:n hallituksen jäsen.

Björn Soldan 1902–1953
Tilly Soldanin ja Juhani Ahon poika. Aho & Soldan -yhtiön toinen perustaja ja valokuvauksen ja elokuvan suomalainen uranuurtaja.

Maailmanlevityksessä. Claire Aho poseeraa Warner Newsin uutiskuvaajien tervehdyksessä (1952).

Kuva ja sana elävät. Ruotsissa asuva Jussi Brofeldt vaalii arvokasta sukuperintöä.

Kutsumuksena suvun perintö

Jussi Brofeldt on kirjailija **Juhani Ahon** pojan tyttären poika. Hän on ottanut tehtäväkseen sukunsa perinnön vaalimisen. Hänen arkistoistaan ovat lähtöisin *Aho & Soldanin* kuvat sekä kevään *Ateneum-näyttely*.

Sukuhistoria on Brofeldtille tietenkin tuttu. Varsinaisen heräämisen hän kertoo kokeneensa kuitenkin vuonna 2005, kun hän organi-

soi äitinsä, valokuvaaja **Claire Ahon** näyttely. Siitä seurasi syvempi tutustuminen isoisoisään, jonka syntymän 150-vuotisjuhlaa vietetään juuri nyt. Tutustumisretki jatkui edelleen kirjailijan puolisoon, taidemaalari **Venny Soldan-Brofeldtiin** ja Aho & Soldaniin.

Jussi Brofeldt pitää sukunsa tekijästä toiseen ulottuvaa ketjua tänään luonnollisena kehityksen ja taiteen tari-

nana, johon tarttuminen on ollut hänelle inspiroiva haaste. Vaikka asia on ollut Brofeldtille osin henkilökohtainen, hän muistuttaa, että koko perinnetyö on saanut Suomessa hie non vastaanoton.

”Juhani Ahon juhluvuosi on tärkeä siksikin, että mielestäni hän on ollut hiukan varjossa. Ahon kirjalliseen tuotantoon kannattaa tutustua edelleen. Se on kestänyt aikaa.”

Autot saavuttivat Suomen. Suomi pyöriillä Helsingin Keskuskadulla (1930-luku).

teollisuus-filmi ylsi maailmanlaajuiseen levitykseen, ja sitä kiitettiin kansainvälisesti. Asiakaskunta kotimaassa laajeni.

He osasivat myös lähestyä yksittäistä ihmistä. Säveltäjä **Jean Sibeliukselta** on hyvin vähän valokuvia, sillä hän ei pitänyt kuvattavana olemisesta. Siitä huolimatta Filmaustointomisto Aho & Soldan pääsi vuosina 1927 ja 1945 kuvaamaan säveltäjämestaria tämän kotona Ainolassa. Näistä kuvista koottiin vuosi sitten kirja *Jean Sibelius kodissaan*.

Fiktiivisen elokuvan suomalaispatruuna, maisteri **T. J. Särkkä** luonnehti jo tuolloin veljesten työtä: ”Elokvien kauneusarvot piilivät koneiden romantiikassa.”

Tosiasiassa Aho & Soldan uivat paljon kiehtovammassa vesissä kuin Särkkä arvioi.

He loivat Suomen tavaramerkkiä ja levittivät Suomen ideaa uuden taiteen, elokuvan keinoilla. Suomi näyttäytyi filmeissä, eksoottisena, dynaamisena ja pilaantumattoman sorjana.

Kirjailija Juhani Aholle ja hänen puolisolleen, taidemaalari **Venny Soldan-Brofeldtille** syntyi kaksi poikaa, Heikki ja **Antti**. Kaksi vuotta Antin syntymän jälkeen Juhani Aho sai vielä kolmannen pojan, Björn Soldanin, vaimonsa sisaren **Tilly Soldanin** kanssa. Koko multiperhe asui samassa pihapiirissä Järvenpään Aholassa. Naapureina Tuusulanjärven taitelijayhteisössä olivat **Sibeliukset, Haloset** ja **Järnefeltit**.

Perheyhteisöä kuvaa se, että Filmaustoi-

misto Aho & Soldan toimi ensin Venny Soldan-Brofeldtin ateljeessa Helsingin Bulevardi kakkosessa.

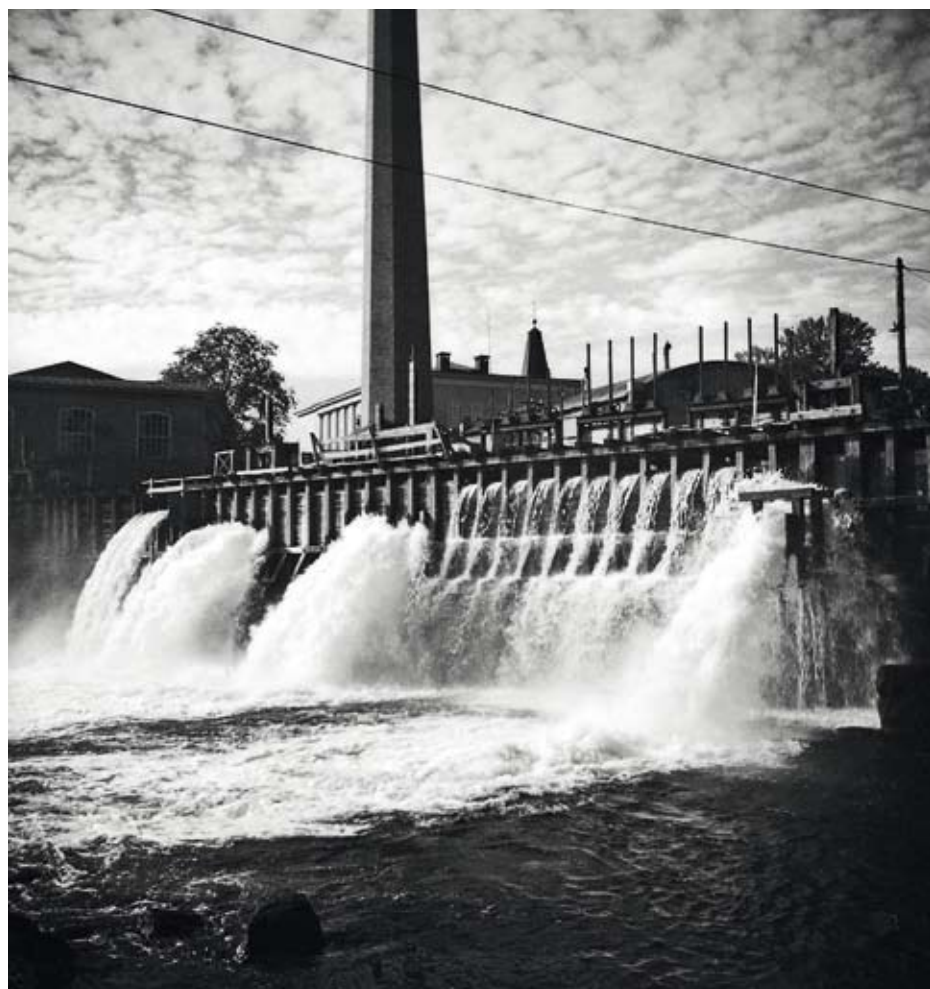
Ahon molempien perheiden vesat loivat siis uraa suomalaisessa kulttuurielämässä. Antti Aho (1900–1960) opiskeli *Helsingin yliopistossa* filosofian kandidaatiksi ja väitteli myöhemmin tohtoriksi. Hänestä tuli ensin liikemies ja sitten vanhempiensa elämää tutkinut kirjailija. Kuollessaan hän oli *WSOY:n* mainosjohtaja ja johtoryhmän jäsen.

Heikki Aho aloitti ylioppilaskirjoitusten jälkeen opinnot *Teknillisessä korkeakoulussa* 1910-luvulla ja opiskeli sitten diplomi-insinööriksi Saksan Gross-Bothenissa. Hänen opettajansa oli kemian Nobel-palkinnon voittaja, professori **Wilhelm Ostwald**. »

Ahkerä kansa. Miehet ja tukit luovat kuvaa Suomesta. Kuva oli esillä New Yorkin 1939–1940 maailmannäyttelyn Suomen paviljongissa.

Tammerkoski. Vesi vyöryy patoluukuista (1930-luku).

Veljekset olivat ensimmäinen sukupolvi, joka lensi lentokoneella ilmassa ja avasi ovia Eurooppaan.

Saksasta hän löysi tulevaisuutensa eli ajanmukaiset kamerat, valokuvan, elokuvan ja erilaiset filmimateriaalit. Hän oli tekniikan ohella kiinnostunut kuvan teoreettisesta tutkimuksesta ja kehitti oman väriteorian. Hän oli myös keksijä, joka suunnitteli oman valotusmittarinsa.

Nils Björn eli ”Nisse” Soldan löi hynttyyt yhteen velipuolensa Heikin kanssa valokuvaajana ja elokuvaajana. Hänkin opiskeli alaa 1920-luvulla Saksan Münchenissä.

Valttina ja Saksan-tuliaisina Heikillä ja Björnellä oli Zeissin tehtaiden valmistama nopeasti valottuva pankromaattinen filmi. Se teki veljesten dokumentointityön mahdolliseksi.

Nyt Ahojen sukuperintöä vaalii elämäntyönään **Jussi Brofeldt**. Brofeldt, 50, on Heikki Ahon tyttären, valokuvaaja **Claire Ahon** poika. Hän uskoo, että Heikki Ahon, Björn Soldanin ja Antti Ahon elämän suunta luotiin jo lapsuuden pihapiirissä. Sieltä alkoi myös punainen lanka, joka johti kulttuuriin ja Elokuvayhtiö Aho & Soldaniin.

”Luovuuden henki oli perheessä keskeinen. Ahon kynä ja Vennyn pensseli ja kynä olivat ikään kuin esimerkkejä. Arvoja olivat myös sallivuus, kannustus ja positiivinen elämän perusnäkemys. Luonnonrakkaus yhdisti perhettä.”

Perhe oli myös sosiaalinen ja kansainvälinen. Hyppäys maailmalle oli Ahojen ja Soldanien joukosta lyhyempi kuin muualta Suomesta.

Kansainvälisyydestä kertoo sekin, että Björn Soldanin vaimo oli pietarilais-syntyinen, skotlantilais-englantilainen taiteilija **Vivien Birsen**. Hän oli opiskellut *Sibelius-Akatemiassa*. Heikki Ahon puoliso oli liettualainen tanssijatar **Dinah Selkina**.

1930-luku oli Elokuvayhtiö Aho & Soldanin loistoaikaa. Yhtiö oli alallaan Suomen ykkönen. Se valmisti teollisuuselokuvia, ikuisti maamme kasvot ja tallensi elokuviksi suuren laman jälkeisen nousukauden. Veljekset astuivat ripeää tahtia Suomen kuvaamisen ja tallentamisen historiaan. Veljesten käsi-

Vientisatama. Aurajoen maisema Turusta (1930-luku).

ala oli niin dynaaminen, että välillä voi puhua kokonaisen kansakunnan hypettämisestä. Metsäteollisuuselokuva *Tempo* on jäänyt historian.

Menestyksen kruunuksi yhtiö hankki toimitilat, toimiston ja laboratorion Pohjoisesplanadi 37:stä. Paikasta tuli monenlaisen kulttuurin ja sosiaalielämän kohtauspaikka.

Jussi Brofeldt ei osaa sanoa, kumpi veljeksistä oli parivaljakon johtaja. Asiaa ei ole aiemmin koskaan kysyttykään.

”Heikki Aho oli insinööri. Hän leikkasi ja

kuvasi. Mietteliäisyys ja kauniit kuvat tulivat Björn Soldanilta. Heikki oli suuri humoristi ja osasi nauraa itselleen. Toisaalta hän oli hyvin temperamenttinen. Björn oli rauhallisempi. Taiteilijoita he joka tapauksessa olivat molemmat.”

Tuotannosta näkyy myös, että veljekset seurasivat aikaansa. He olivat tyylipuhtaasti se sukupolvi, joka alkoi lentää lentokoneella ilmassa ja avata ovia Eurooppaan. He pystyivät tekemisillään pienentämään maailmaa. Insinööriin ymmärryksellä he osasivat myös muokata ja kehittää omia tekniikoitaan ja

laitteitaan. Paljon tuon ajan edistyvän ihmisen ihanteesta ja romantiikasta ruumillis-tui heissä ja heidän työssään. Veljesten Helsinki-aiheiset valokuvat ja elokuvat salpaavat hengen.

Jussi Brofeldt kertoo, että veljesten oli aina vaikeaa pärjätä taloudellisesti. He eivät halunneet tehdä kompromisseja. Elokuva-tuotantojen asiakkaina olivat Suomen johtavat yritykset, kaupungit ja luonnollisesti ulkoasiainministeriö.

Elokuvien ohella miehet myös valokuvasivat paljon. Aho & Soldan teki lukuisia Suo- >>

Kansainvälinen kaupunki. Viipurin satama ja kaupunki laivan kannelta kuvattuna (1930-luku).

Heikki Aho ja Björn Soldan osallistuivat myös sotaponnisteluihin. Historiaan on jäänyt elokuva Suomi puolustaa Pohjolan vapautta.

mi-kuvakirjoja *Otavan* kanssa 1930-luvulta aina 1950-luvulle saakka. Kirjat levisivät myös englannin-, ruotsin-, saksan- ja jopa ranskankielisinä laitoksina.

Vuosina 1932–1940 Aho & Soldan teki *Suomi kutsuu* -matkailuelokuvan sarjan, jonka tilaajana oli *Suomen Matkailuliitto*. Liitto oli perustettu jo 1887.

Kansakunta ajautui sotaan Neuvostoliiton kanssa 1930-luvun päättyessä. Veljesten työtä leimasivat kansakuntaa yhtenäistävät teemat. Historiaan jää elokuva *Suomi puolustaa Pohjolan vapautta*.

Aho ja Soldan osallistuivat sotaponnistuksiin monin tavoin. Heikki Aho leikka-

si Tukholmassa talvisodan kuvamateriaalia kansainväliseen levitykseen. Björn Soldan työskenteli uutis- ja dokumenttikuvaa- jana sota-ajan uutiskatsauksissa ja lyhytelokuvissa. Jatkosodan kestäessä hän oli käynnistämässä *Finlandia-katsausta*, joka rauhan tultua eli vielä lähes 20 vuotta. Sodan jälkeisinä vuosina Aho & Soldanin toiminta hiljeni, mutta ei katkenut kokonaan.

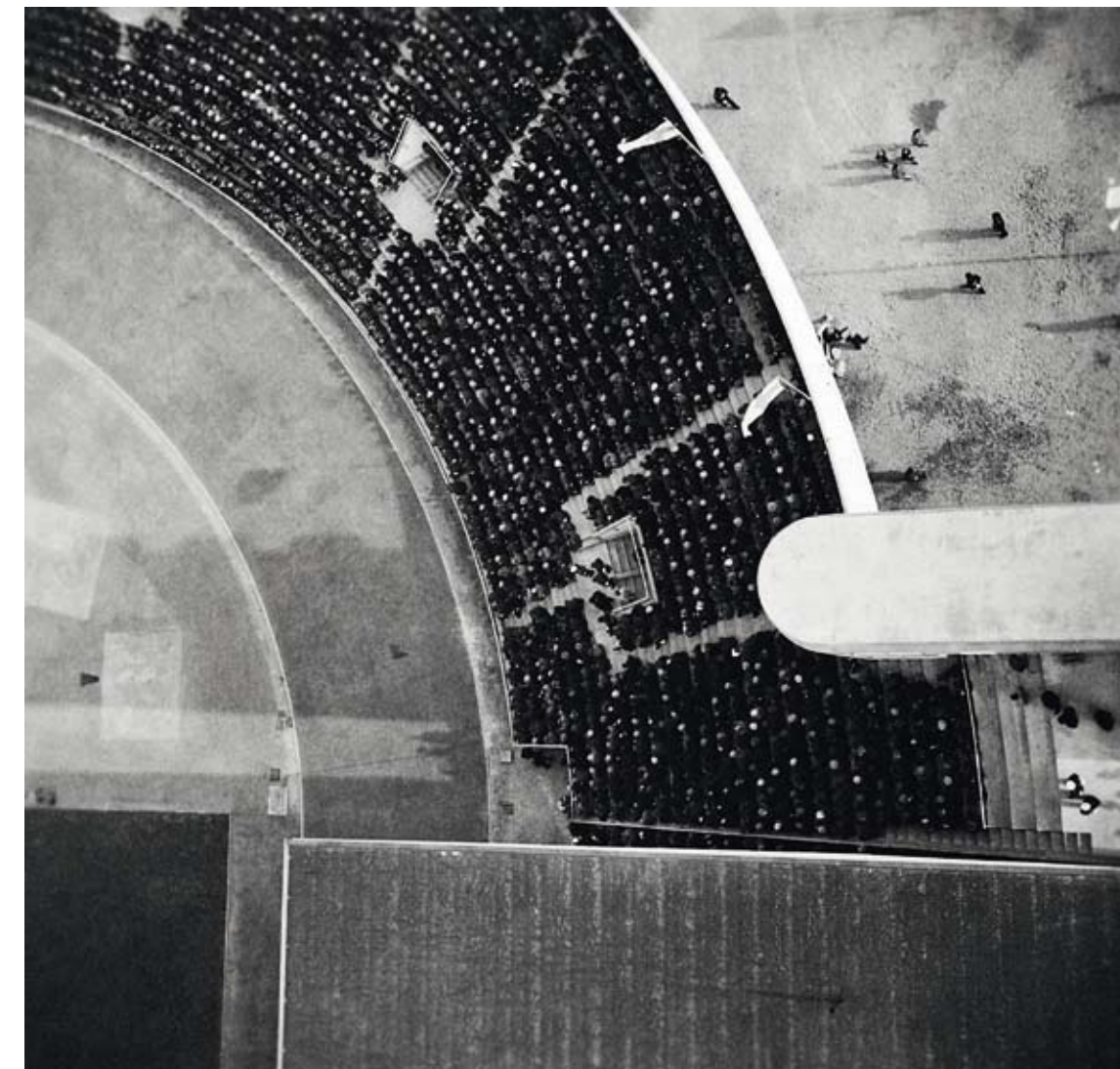
Björn Soldan muutti Lontooseen. Hän työskenteli *BBC:ssä* suomalaisena äänenä. Hän oli kokoamassa englantilaista kuvakirjaa, kun kuolema poimi hänet pois vain 51-vuotiaana. Aho-Soldanin suvussa kulkee tositarinana se, että Björn Soldanin houkutteli Englantiin suomalaisen valtiomiestaidon

grand old man, ministeri **Max Jakobson**, joka tuolloin vaikutti journalistina.

Suku on aina pitänyt Björn Soldanin muutttoa luonnollisena asiana. Osasyynä oli vaimon brittiläisyys. Björn lähti kokeilemaan siipiään, suvussa sanotaan.

Heikki Ahon työpariksi tuli Claire Aho. Hän puolestaan on kehittänyt suomalaisia värielokuvaa ja tehnyt historiallista työtä ikuistamalla Helsingin olympialaisia 1952.

Myös Heikki Aho kuoli työikäisenä sydänkohtaukseen 1961. Hän oli juuri hyppäämässä uuteen vauhtiin. Ennen kuolemaansa hän teki sopimuksen elokuviansa tv-oikeuksista *Yleisradion* kanssa. Televisio innosti häntä tuorena ilmaisumuotona. ◯

Suomalainen unelma. Helsingin uusi Olympiastadion ylhäältä katsottuna (1930-luku).

Suomen nousu kahdessa valokuva-näyttelyssä

Suomi kutsuu

Kuvaajat: Insinööri Heikki Aho ja valokuvaaja Björn Soldan.

Paikka ja aika: Ateneum, Helsinki 6.5.–4.9.2011.

Tyylin aika

Kuvaaja: Kirjailija Juhani Ahon pojantytär, valokuvaaja Claire Aho.

Paikka ja aika: Helsingin Taidehalli 29.4.–7.8.2011.

Lisätietoja:

www.ahosoldan.com ja www.claireaho.com.